

Sluttrapport Dansekurs og dansefest for døve

Forord

Sluttrapporten for prosjektet Dansekurs og dansefest for døve beskriver erfaringene og opplevelsene prosjektet har resultert i, for samarbeidspartnerne og de døve danserne. Prosjektet startet opp høsten 2017 og gjennomførte hovedaktiviteten i januar og februar 2018. Prosjektet måtte settes på vent mens prosjektleder hadde foreldrepermisjon men ble avsluttet april 2019. Samarbeidspartnerne i prosjektet har vært Norsk døveforbund, Norges Døvemuseum og Norsk senter for folkemusikk og folkedans (Sff). Prosjektleder har vært Tone Erlien fra Sff, med Helene Møllevik som fagperson for døvekultur. Prosjektet har inkludert døve dansere, hørende dansere, tradisjonsmusikere og døve gjester på dansefesten.

Sammendrag

Norsk senter for folkemusikk og folkedans (Sff) i samarbeid med Norsk Døvemuseum, med kompetanse på henholdsvis norsk folkedans og dansetradisjoner og døve og tegnspråk, søkte våren 2017 om et samarbeidsprosjekt i metodeutvikling for instruksjon i tradisjonsdans for døve i Trondheim. Researcharbeid, dansekurs og dansefest ble gjennomført høst og vinter 2017-2019 mens siste del av arbeidet var å lage en instruksjonsfilm som ble en del av en flyttbar utstilling om dans for døve. Denne skal åpnes på Døvemuseet høsten 2019 og vandrer til 6 andre museer i Norge gjennom Museene danser Norge. Prosjektet hadde som mål å åpne opp for at døve også kan ta del i dans som kulturaktivitet. Døve har nå fått egne danseinstruktører som kan reise rundt i Norge og ha dansekurs for andre døve og være en inngangsport inn i dans som fritidskulturaktivitet.

Kap 1. Bakgrunn for prosjektet

Prosjektets tema og spørsmål

Døvhets sees i et tradisjonelt perspektiv på som en funksjonshemming. Døve som funksjonshemmet gruppe skiller seg fra andre funksjonshemmede grupper, da de også er bærere av et eget språk og en egen kultur og historie. De typiske døvekulturelle uttrykkene bærer tradisjonelt preg av å være en ikke-auditiv kultur, hvor ulike auditive kulturer ikke er representert. Folkemusikk og folkedans er to slike kulturer døve tradisjonelt ikke har vært en del av. Gjennom prosjektet "Museene danser- Dansekurs og dansefest for døve – ny danseinstallasjon hos Norsk Døvemuseum", ønsker Norsk senter for folkemusikk og folkedans å utfordre skillet mellom disse tradisjonskulturelle synene.

Norsk Døvemuseum er en aktiv samarbeidspart i prosjektet med dans for målgruppen døve. Museet skal ikke bare jobbe med immateriell kulturarv, men også med nybrottsarbeid og arbeid mot fordommer. Museene skal være inkluderende institusjoner med inkluderende mennesker. Prosjektet har representert et utradisjonelt tilgjengeliggjøringsarbeid i museer.

Døve som funksjonshemmet gruppe skiller seg fra andre funksjonshemmede grupper i samfunnet, da de ikke har hørsel og dermed ikke kan lytte til ulike musikkarter som er sentralt i de ulike

danseuttrykkene. I tillegg er ikke døve bare en funksjonshemmet gruppe i samfunnet, men de må også sees i perspektivet å være en minoritetskulturell gruppe i samfunnet. Døvekulturen er en særegen kultur med eget språk og egen historie. Innad i kulturen finner vi forbund, foreninger og flere andre kulturtypiske uttrykk. Døvekulturen er bærer av egen identitet, historie og et eget språk. I prosjektet vil vi rette oss mot gruppen kulturelt døve. I Norge regner vi med at 10% av befolkningen er hørselshemmet. Blant eldre er det mange tunghørte. De fleste av oss får dårligere hørsel med årene. Hos andre er hørselshemmingen medfødt, eller de mister hørselen helt eller delvis i ulike faser av livet. 160.000 nordmenn bruker høreapparat, de fleste av disse er eldre. De som er svært tunghørte eller døve har ikke så mye nytte av et høreapparat. 0,1% av befolkningen regnes som døve. I Norge vil det si at det er om lag 5-6000 som er døve fra fødselen eller tidlige barneår. De kaller vi førspråklige døve. Det er også om lag 1500 døvblinde. Det er både barn og voksne som har blitt døve etter at de har lært et språk.

Dans har vært en del av kulturlivet døve ikke typisk tar del i og bak dette ligger en rekke fordommer og forventninger fra majoriteten i samfunnet at dette er en del av livet døve ikke kan delta i. Døve har gode forutsetninger for å kunne delta i alle fysiske bevegelser innen folkelig dansekultur. Med dette prosjektet ønsker vi å trække opp nye stier ved å vise at døve kan lære seg de vanligste folkelige dansene, og å dokumentere metoder for hvordan dette kan gjøres enklest og hvilke hjelpemidler som er nødvendig. Vi inviterer interesserte døve i Trøndelag til å delta, prøve og også se på, og vil med regelmessige danseøvinger kunne jobbe mot å legge lista lavere for deltagelse i dans, også ute i det uformelle festlivet som bryllup, sammenkomster ol. Oppnå deltagelse i slike arrangementer øker selvtilliten til døve betraktelig i å kunne delta på lik linje som andre i Norge i en uformell folkelig dansekultur og form for sosialisering. Minoriteters og funksjonshemmedes tilgang til deltagelse på lik linje med andre i samfunnet, gjør at forskjeller minkes og normaliten utvides.

Døvekulturelle uttrykk bærer preg av å være i en ikke-auditiv kultur, og dans er et av de uttrykkene som ikke har særlig plass og svært få døve kan tradisjonell folkedans. Samtidig finnes det flere eksempler på at personer med funksjonshemming, inkludert døve, deltar i dans. Ser man på et eksempel fra utlandet, dansekompaniet Deaf Men Dancing (<http://marksmithproduction.com/deafmendancing.html>), ser man at kontrollerte og elegant bevegelseskunnskap i rytmisk utførelse synkront og samkjørt med andre dansere også er mulig for døve dansere. Et annet eksempel er Folklorne Skupina gluhih Veselje i Slovenia, et folkedanskompani bestående av døve <http://www.zveza-gns.si/novice/nastop-folklorne-skupine-veselje-v-trzinu-2/>

Det er et større fokus nå enn tidligere at dans som kulturuttrykk skal være tilgjengelig for alle uansett fysisk hindring, og prosjekter på dans for rullestolbrukere, dans for Parkinson pasienter ol øker i antall innen helse og fritidsaktiviteter. Trondheim kommune drifter blant annet Danselaboratoriet, et dansekompani for dansere med og uten funksjonsnedsettelse. Norsk Døvemuseum kjenner godt til døvemiljøet i Trondheimsområdet. Gjennom en facebookgruppe for døve i Trondheim kjenner vi til at det er populært å samles på et diskotek i byen, både for dansing og sosialt samvær. Her er bass og høyttalere av slikt nivå at det er mulig å få opplevelsen av å danse til musikken. Vi ser at det ikke er lignende tilbud om folkedansopplæring for døve andre steder i Norge, men at andre initiativ på annen type danseformer for døve har vært gjort med hell.

Prosjektets aktiviteter, omfang, begrensninger,

Se kapittel 3

Finansieringskilder, finansieringsplan, opprinnelig framdriftsplan

Finansieringskildene til prosjektet har i hovedsak vært støtten fra Extrastiftelsen, egeninnsats fra Norsk Døvemuseum, Sverresborg Trøndelag Folkemuseum og Norsk senter for folkemusikk og

folkedans. I tillegg er det søkt om økonomisk støtte til installasjonsutstyr til Norsk Døvemuseum men ikke fått innvilget.

Prosjektets opprinnelig framdriftsplan løp fra juli 2017 til juni 2018. Vi fikk innvilget en forlengelse på prosjektet til april 2019 på grunn av sykemelding og fødselspermisjon.

Kap 2. Målsetting og målgruppe

I henhold til målsetningene for prosjektet, hvor prosjektet har som mål å gi døve tilgang til dans og dansekulturen, identifiserer vi følgende målgrupper:

- Døve elever ved AC Møller skole i Trondheim.
- Museumspublikum på arrangementet dansefest for døve

Dette var et utviklingsprosjekt for å utarbeide konsept og metoder for folkedansundervisning for døve og har tilføyd Sffs formidlingsmetoder gode praktiske erfaringer. Målet med dette prosjektet er å lære bort dansetradisjoner til døve, som vanligvis ikke oppsøker dansekurs og dansetilstelninger og som ikke deltar i dans til vanlig. Døve vil gjennom prosjektet få muligheten til å uttrykke seg på en måte mange i denne målgruppen ikke har vært deltagende på før, gjennom folkelige danser som "alle" danser som for eksempel vals og reinlender.

Danseopplæringen har en målsetning om å bryte ned barrierer og fordommer og utfordre menneskers grenser mellom normalitet og avvik, både i det hørende og i det døve samfunnet. I jobben med å utfordre fordommer, tabuer og grenser for deltagelse i dans for døve, vil vi med dette delprosjektet utvide normalitetsrommet i samfunnet.

Prosjektet har dermed også som mål om å jobbe for integrering, inkludering og normalisering.

Delmål:

- Å utvikle metodikk for å lære tradisjonsdans til døve i samarbeid mellom tradisjonsdansere, døvemuseet og døve på døveskolen
- Å utfordre holdninger om at døve ikke kan delta i dans
- Å kortsiktig lære noen døve å danse, som igjen viser fram og lærer dansene til andre døve
- Å langsiktig formidle dans og læring av dans til museumspublikum på Norsk Døvemuseum gjennom formidling av det digitale dokumentasjonsmaterialet fra metodeutarbeidelsen

Målgruppe- se kapittel 1

Kap 3. Prosjektgjennomføring/Metode

Prosjektplan:

Fra Norsk Døvemuseum har formidlingsleder Helene Møllevik deltatt som fagperson innenfor døves utfordringer og behov. Fra Sff har prosjektleder Tone Erlien deltatt som danseviter og fagperson innenfor formidling av tradisjonsdans. Prosjektet har gjennomført

- en researchperiode som inkluderte deltakelse på fagdag og workshop «Skapende og utøvende arbeid på tvers av funksjonsnivå» i regi av Teater Manu i Oslo i november 2017
- et bli- kjent møte før jul med tre døve dansere
- kontakt med tolketjenesten i Trondheim
- 3 danseøvinger for døve dansere, med tolker, meddansere (2 øvinger), levende musikk og musikkteknolog (1 øving) og en økt med dansepedagogikk
- Markedsføring gjennom Statped, Venneforeningen til Norsk døvemuseum, døveforeninga, seniorgruppa, NAV- tolketjenesten, info til Norges Døveforbund (legges i aktivitetskalenderen der), RAFT, Møller skole og Statped, Ressurscenter for syn og hørsel, Vaskeriet, Havstein eldresenter/ sykehjem (døve eldre)
- Et repetisjonskurs/ kurs for nye døve dansere før dansefest
- Dansefest med totalt 50 deltakere, inkludert 20 døve og 30 hørende
- Planlegging og produksjon av utstilling og filminstallasjon hvor døve instruerer vals og reinlender april 2018 og april 2019
- Presentasjon av prosjektet internt og eksternt, april 2018

Prosjektet har hatt et høyt nivå på aktiviteter og møter, jevnt fordelt over tre halvår til tross for én sykemelding og én fødselspermisjon. Planlagte delmål, aktiviteter og aktivitetsnivået ble ikke rammet av dette og tidvis har løsningen vært å leid inn vikarer for sykemeldingen og permisjonen. Metodevalg har også fulgt opprinnelig prosjektplan. Prosjektet har utviklet nye kunnskaper om metodikk for folkedans for døve, som har fått en inngangsportal inn i folkedansmiljøet som fritidshobby. Prosjektet har også blitt dokumentert i foto og film, og resultert i en filminstallasjon på Norsk Døvemuseum og en flyttbar utstilling som presenterer prosjektets resultater i foto og tekst. Prosjektet har vært styrt av prosjektleder og danseviter Tone Erlien, og fagkonsulent og formidlingsleder Helene Møllevik hos Norsk Døvemuseum. I tillegg har det blitt leid inn musikere, musikkteknolog, hørende meddansere og ekstra vertskap under dansefesten. Prosjektet har hatt innleide tolker og tolker gjennom Trøndelag Tolketjeneste i alle møter/øvinger/dansefest med døve. Prosjektet har også innledet samarbeid med folkedanslaget BUL i Nidaros om samarbeid om arenaer hvor døve kan gå og danse sosialt på fritiden i etterkant av prosjektets slutt.

Eventuelle permisjoner og avbrudd, praktiske problemer og forhold:

Prosjektet har i hovedsak vært gjennomført som beskrevet i opprinnelig framdriftsplan. På grunn av en sykemelding fra januar – april ble aktivitetene generelt gjennomført noen måneder senere enn planlagt. Se kapittel 3- prosjektgjennomføring og metode. Noe av produksjon av installasjon ble gjort etter prosjektleders fødselspermisjon.

Nedenfor er et skjema som viser endringer i gjennomføring av aktiviteter og utdypning av metoder brukt i forhold til resultater gitt.

Fase	Hva	Hvor	Planlagt når og hvor	Endringer i innhold	Gjennomført
1	Sondering av fagfelt og planlegging	Finne ut om tidligere nasjonale og lokale dansekurs for døve, utforsking, nettbasert informasjonsinnhenting	August	Ingen	August-oktober

2	Metodelæring	Oslo: Metodelære hos Teater Manu og møte med døve dansere Bergen: Bergen Assembly-tips for teknisk gjennomføring, lyd, rytme, hvordan bygge golv	September Reiser	Telefonmøte med Bergen Assembly, workshop og fagdag hos Teater Manu	Oktober. November
3	Faglig og metodisk utarbeidelse	Utarbeide metodeplan, tekniske forberedelser for gjennomføring av dansekurs og dansefest	Oktober Trondheim	Ingen	Desember
4	Dansekurs og dansefest	Pedagogisk gjennomføring av danseundervisning, gjennomføring dansefest, invitasjon media og politikere	Fire uker i november og fest i desember Trondheim	Ingen	Januar og februar 2018
5	Evalueringsveien videre	Møter, fagforum og idemylldring med inviterte samarbeidspartnere. Evaluering, rapportskrivning. Skrivning av artikkel	Desember og januar Trondheim	Artikkelskriving ble utsatt til 2019	2019
6	Utarbeide fast installasjon Døvemuseet	Utvikle formidlingsfilm av danseinstruksjon for døve	Februar Trondheim	Gjennomført etter fødselspermisjon	April 2019
7	Formidling	ICTM Dublin, norske fagseminar og konferanser	Januar- juli	ICTM konferanse ble droppet pga fødselspermisjon	Våren 2018 ble prosjektets resultater presentert for ansatte ved Sff og MiST

Metode:

- 1) Sondering av fagfelt og planlegging: Tidligere prosjekter ble undersøkt og det ble gjort research på folkedans for døve tidligere i Norge. Det har blant annet vært gjennomført dansekurs på noen av de tidligste Døves kulturdager for 20-30 år siden, og prosjektet har sondert videopptak av tidligere Døves kulturdager og funnet noe opptak på dans. Annen litteratur og internasjonale dans for døve prosjektet ble også sjekket ut.
- 2) Metodelære- feltarbeid: Etter sonderingen av feltet innhentet vi kunnskaper som var essensielle for videre gjennomføring av prosjektet. Valget falt på å delta på en todagers fagdag og seminar i regi av Teater Manu i Oslo, «Skapende og utøvende arbeid på tvers av funksjonsnivå». Det ble ikke tid til å møte og observere Ronny Patric Jacobsen og Ipek Melhum hos Teater Manu men i løpet av fagdagen og workshopen fikk vi observert andre aktører og artister hos Teater Manu, samt overvært en diskusjon om forestillingen som workshopen resulterte i, hvor skuespillere, døve og hørende og andre kunstnerisk ansvarlige hos Teater Manu deltok. I tillegg ble det gjennomført et skypemøte med Tor Steffen Espedal, prosjektkoordinator for Bergen Assembly sitt prosjekt Within (<http://bergenassembly.no/no/tarek-atoui-no/within/>). Her ble vi blant annet oppmerksomme på ryggsekken for vibrasjonsoverføring fra musikk, Subpacs, som vi kjøpte inn til bruk i danseundervisningen. Musikkteknolog som ble leid inn i prosjektet, Øystein Fjeldbo, ble også rådført om lydoverførbare elementer og hva vi kunne teknisk teste ut med levende musikk. Vi drøftet ulike hjelpemiddel og landet på at gulvmaterialer, speil, lydforsterkende klær muligens ble unyttig, og bestemte oss for å teste ut Subpacs, armbånd, høytalere i golv for å innlære dansebevegelser til døve.
- 3) Faglig og metodisk utarbeidelse: Prosjektet hyret en musikerkvartett med lang erfaring innen tradisjonsmusikk. En av musikerne hadde også spilt for Døveforeningen i Trondheim 20 år tidligere. De ble med på en av fire danseøvinger hvor vi fikk jobbet konkret med tempo, rytme, og det visuelle i å ha musikere tilstedet sammen med hørende meddansere. Også musikkteknolog deltok på denne øvingen og bisto med det tekniske. Musikerne deltok i de faglige diskusjonene og justerte seg etter. Instrumenter var fele, keyboard, trekkspill, bass og trommer. Dette er en noe utradisjonell sammensetning av instrumenter for tradisjonsmusikk. Det ble også gjort en sondering av tradisjonsmusikk på youtube og Spotify med bass og trommer, men lite finnes. Prosjektets danseviter og pedagog planla framgangen og metodene for danseøvingene i forkant av møtene med de døve.
- 4) Dansekurs og dansefest: De ble gjennomført fire øvinger a to timer hvor det første møtet var et informasjon/bli kjent møte med litt testing av det å være ute på et dansegolv og se en danseinstruktør vise og forklare sammen med tolker. Vi fikk med oss 4 døve dansere på. Andre øving ble brukt til instruering av dansesteg, rytme og tempo i tradisjonsdansene vals og reinlender, å tredje øving fikk de døve deltakerne danse med hørende dansere og til levende musikk. Vi prøvde også ut subpac-ryggsekken som hjelpemiddel. Underveis i testingen og undervisningen ble det diskutert med både de døve og hørende danserne, om blant annet samdanstak, rytmeoverføring, føring og følging og motivoppbygging/improvisasjon i dansen. Fjerde øving var også sammen med hørende dansere, og de døve danserne fikk danset mye sammen med hverandre og med de hørende danserne. Som en siste økt ble det rom for å oppsummere danseøvingene med de døve danserne, diskutere hva de har fått ut av prosjektet og prate om metodikk på hvordan de døve kan undervise dans til andre døve. Etter fire øvinger ble det arrangert en åpen og gratis dansefest for hørende og døve i samlingshuset Skogheim på Sverresborg Trøndelag Folkemuseum. I forkant av festen inviterte vi til en minikurs i rytme og steg i vals og reinlender, hvor de døve danserne fra dansekurset fikk prøve seg som instruktører og viste fram motivoppbyggingen i dansen. Musikerne som deltok på den ene øvingen spilte til dans i tre timer, det ble servert kake og kaffe og stemningen var god.

Det var til sammen 2 tolkestudenter og 2 døvetolker tilstede hele kvelden. De døve danserne fungerte som vertskap under dansefesten, og fikk danset med andre døve og hørende dansere. Musikerne spilte også låter som de døve ikke hadde lært dansene til, men så lenge de danset med hørende lærte de dansen ute på dansegolvet ved å følge kroppsbevegelse og føringer, og å bruke synet. Det ble markedsført til over 200 stk og det kom 50 gjester til dansefesten.

- 5) Erfaringsdeling og veien videre: Raskt etter dansefesten startet evalueringen i prosjektledelsen og med Folkedanslaget BUL i Nidaros for mulighetene i overføringsverdi videre. Faglige rapporter har blitt skrevet og vi startet å se på hva som kunne inn i en utstilling om prosjektet. Filmdokumentasjon og aktivitetsrapporter ble sett gjennom og drøftet fra både det døvekulturelle perspektivet og dansefaglige perspektivet.
- 6) Utarbeide fast formidlingsinstallasjon ved Døvemuseet: Som en del av dokumentasjon av prosjektet vil danseinstruksjon av og for døve filmes for arkivering og for bruk i danseinstallasjon i Norsk Døvemuseum og i flyttbar/vandrende utstilling. Her vil skoleklasser, besøkende og andre kunne lære seg å danse helt enkelt ved hjelp av verktøy for filmprojeksjon av danseinstruksjon på en stor tv-skjerm med tegnspråk.
- 7) Formidling: Prosjektet ble formidlet på interne seminar i Museene i Sør-Trøndelag og Norsk senter for folkemusikk og folkedans april 2018. Utstillingen og filminstallasjonen blir formidlet på Døves Kulturdager september 2019 og på de 6 museene vandreutstillinga Museene danser Norge- Dans med oss skal innom fra 2019-2021.

Kap 4. Resultater, vurdering av effektmål og resultatvurdering

Økonomiske resultater

Prosjektet har oppnådd sine resultater ved bruk av tildeling etter budsjettert bruk.

Måloppnåelse i forhold til resultat og effektmål:

4 døve dansere i 20 års alderen deltok på dansekursene, og det var interesse fra ca 10 stykker i forkant av danseinstruksjonsoppstarten. Hele 18 døve av ulik alder fikk med seg dansefesten. Vi nådde ut til en rekke nettverk med informasjon om prosjektet, fra frivillige organisasjoner innen tradisjonsdans og - musikk og døveforeninger. Under utdeling av flyers til Venneforeninga til Norsk døvemuseum var .XX interessert og positive til dansefesten og prosjektet. Også på dansekurset i forkant av dansefesten deltok det 3 døve. På dansefesten kom det tradisjonsdansere fra ulike miljø i og rundt Trondheim. Dansefestens arrangement på Facebook nådde ut til 1700 interesserte. Publikumstall og interesse for utstilling og dansefilminstallasjon føres fremdeles statistikk over.

De døve danserne som deltok på danseundervisningen har uttrykt ønske om å kunne delta på flere dansefester i Trondheim og å ha repetisjonskurs i dans. De har også oppsøkt dansefester i regi av Folkedanslaget BUL i Nidaros selv.

Undervisning på Døves kulturdager ble ikke gjennomført i 2018 på grunn av fødselspermisjon. Derimot satses dette på å bli et årlig hendelse framover. Filminstallasjonen/flyttbar utstilling blir

også en fortsettende element i prosjektets framtid, når den starter sin vandring sammen med Museene danser Norge- Dans med oss , inno m 6 museer fra 2019-2021. Her vil prosjektet møte døve fra hele landet og framstå som kunnskapsressurs innen dans for døve og få promotert at dans er en aktivitet også døve kan delta på i like stor grad som hørende.

Dansefaglige resultater

Faglig sett hadde prosjektet en grundig researchperiode som ble avgjørende for den videre framgangen, spesielt for prosjektleder med lite erfaring i døvekultur og undervisning til døve. I tillegg ble prosjektet kontinuerlig drøftet internt i prosjektledelsen, med deltakerne, både de døve og hørende danserne, samt musikere. Danseinstruksjonen og dansefesten har blitt grundig evaluert og beskrevet i tekst, samt dokumentert på film. Dansepedagogikken brukt tar utgangspunkt i tradisjonelle former for videreføring av tradisjonsdans, men med en ny målgruppe har prosjektet gitt resultater i form av ny kunnskap om hvordan overføre dansetakt til denne målgruppen, hvordan lære døve å danse. Utfordringen med å undervise sammen med tolker er å vise først og så forklare, å ikke falle i fellen av å gjøre begge deler samtidig som er typisk i vanlig undervisning for hørende.

Vi startet den grundige danseundervisningen på økt 2 med å lære stegene bit for bit, fra å gå på ring til å gjøre et steg enkeltvis på ring, kjenne på kroppens svikt og å kjenne på de andres svikt ved å legge hån da på skuldra. Fra dette gikk vi videre til å gå rundt seg selv uten og med steg på ringe, og så gå rundt sammen. Dansene ble bygd opp gradvis mot et felles mål om hvilke motiver som kan brukes, men det ble også tid til å forklare variasjoner og ulike måter å danse stegene på. Øving nr tre ble brukt sammen med 6 meddansere, 4 musikere og 1 musikkteknolog. Vi startet med å repetere vals og reinlendersteg, og prøvde ut disse dansene med meddanserne. Vi stoppet opp etter hver dans for å diskutere og prate om hvordan det føltes. Vi byttet partner ofte og kjente på ulike måter å føre og følge og å kjenne rytme, samt ulike måter å holde sammen.

En stor del av denne øvingen ble brukt til å teste ut subpacene, de rytmebærende ryggsekkene. Dette ble godt med transformatorer, og dessverre ble det noe forsinkelse på rytmen i forhold til takten på musikken. Det fungerte likevel å bruke når de danset vals. Også de hørende fikk teste ut ryggsekkene, og vi testet ut at en døv hadde sekk og en døv danset uten sekk når to døve danset sammen. Vi diskuterte og reflekterte om hvilke hjelpemiddel som er effektive å bruke gjennom hele økten. Ola, en av de døve som hører litt, klarte ikke å bruke sekken pga forsinkelsen. Når de danset med sekk ble det mest fokus på rytmen i sekken, og tok vekk oppmerksomheten som bør ligge i å lytte til meddanserens kropp og å bruke synet som hjelp.

De hørende meddanserne reflekterte mye rundt hvordan de kan overføre bevegelse gjennom å danse med de døve. Det visuelle er viktig, samt overføringen fra kropp til kropp. Deres jobb som meddanser er å gi rytme til de døve, skape musikk med kroppen, samt være tydelig på når man starter et nytt steg og et nytt motiv, noe de døve ikke har referansepunkter til når det gjelder tempo og framgang i dansen. Øving nr fire prøvde vi ut å føre og følge uten å se, og hvor i kroppen man må kjenne etter. Denne øvingen var uten levende musikk, men med meddansere.

På dansefesten ble radiosendere brukt på sekkene, som hindret forsinkelse i rytmen, og resulterte i en mye mer funksjonell sekk som stemte overens med det visuelle man ser rundt seg. Generelt er det bedre uten ryggsekk når døve danser med hørende men ryggsekken blir essensiell for å lære bort dans til andre døve og var et godt hjelpemiddel for døve som er helt ny i tradisjonsdans rytmer og det å kjenne på rytme. Det er viktig at sekken har relasjon til nedsvikten i dansesteget, og ikke oppsvikten, men dette har ikke de døve noe relasjon til, men kan forklares/læres. Sekken blir som en

tredje dansepartner, som en relasjon til tempoet, hvor fort man skal utføre stega, noe som binder steg og musikk sammen. I tillegg er det viktig å bruke synet til å se hvor hen i stegmotivene man er.

For hørende fungerer musikken som et hjelpemiddel til muskelminne i kroppen. Man forbinder stemning i musikken til hvordan man skal utføre steg og bevege kroppen i tolkning av musikken. Hvordan kan man lære bort dette til døve? Eller blir det overflødig kunnskap å ha? Kunnskap i stemningen/følelsen av musikken? Å ha en dans i kroppen, lage musikken med indre musikk selv? Her er det visuelle og de tydelige kroppsoverføringene fra hørende meddansere viktig, samt når to døve danser sammen er det viktig at de finner sin samdansing hvor de legger sin tolkning og stemning i steg og danserelasjonen.

De døve synes det var utfordrende men spennende, og etter 1,5 timer dans hver økt kjente de det i kroppen. Dansekunnskapen vi nå har videreført til 4-6 døve blir nå tatt videre ved hjelp av støtte i dansepedagogikk for andre døve og som danseforbilder til det generelle døvemiljøet i Trondheim og på dansefesten.

De fire døve deltakerne på dansekurset kom tidlig til festen, sammen med en hørende og en døv ansatt på Døvemuseet. Det kom en leder (delvis hørende) og to dansere fra Døvekirka som ville ha et lite kurs på forhånd. De er begge to internasjonale studenter i Trondheim, ei fra Sør-Amerika og ei fra Madagaskar (danselærer for døve der). De fikk lære takt og steg i reinlender og vals, og de døve på dansekurs –rekken bidrog som instruktører og å danse med de to nye. To av de døve underviste litt og viste dansene til de nye døve. Resten av dansefesten spilte musikerne en god blanding av gammeldans, swing og rolige klinelåter, og vi hadde laget navnelapper til hver dansetype de spilte, som musikerne satte fram. Slik slapp vi å stoppe mellom hver låt for at vertskap og tolk skulle introdusere neste dans.

Oppsummerende kan vi nevne at speil var tilgjengelig i øvingslokalet vi hadde dansetreningene i, men ble raskt vurdert som unødvendig på grunn av at dansen går rundt på golvet og fokuset er på å kjenne kroppen til meddanseren. Det visuelle er desto viktigere, det å bruke blikket rundt i rommet og på paret foran seg på ringen. Rytmen i sekken er sentral for å forstå tempo og forhold til musikken. Vi vurderte også å ha rytme i golv, men dette hadde blitt for svakt resultat i og med at et golv med 20 dansende par ikke har konstant rytme jevnt over. Vi vurderte også å bruke lyskastere som blinket i takten. Dette vil vi teste ut i videre utvikling av prosjektet.

Nytte for prosjektgruppen, målgruppen, søkerorganisasjon

Prosjektgruppen sitter igjen de faglige resultatene og erfaringene nevnt ovenfor. Et tillegg er at prosjektleder nå har blitt en trygg figur for de døve inn i dansemiljøet, samt ei av meddanserne som kan noe tegnspråk er videre kontakt inn i folkedanslaget BUL.

Målgruppen sitter igjen med å kunne danse flere tradisjonsdanser, delta i det sosiale samværet rundt dans, undervise dans til andre døve og å delta på kurs i andre danseuttrykk. De ser at en sosial dansefest ikke er skummel å delta på og at det finnes initiativ hvor de er ønsket. De døve har blitt kjent med ressurspersoner innen ulike dansegrupper i Trondheim, og fått inngangskanaler inn i tradisjonsdansmiljøet. De ønsker mer tilbud og å delta på de allerede etablerte arenaer de kan.

Metodisk har resultatene beriket Sff (søkerorganisasjonen) sitt formidlingskonsept og konsept for metoder for videreføring av immaterielle kulturarv som dans er, og tilføyd ny og viktig kunnskap i hvordan lære bort tradisjonsdans til nye publikumsgrupper. Tidligere har Sff lang erfaring med danseinstruksjon for unger, voksne, studenter og lærere i grunnskolen. Sff har nå fått utviklet og

dokumentert et spennende faglig prosjekt til en helt ny og utfordrende målgruppe, som gir inspirasjon til å utvikle lignende prosjekter for blant annet rullestolbrukere og blinde.

Norsk Døvemuseum har fått være med på en ny innfallsvinkel til å inkludere døve i det «vanlige» festlivet til hørende, lært ny metodikk om kroppslig læring og om dans generelt. De har fått undersøkt om dans for døve er noe dagens døve har et forhold til, og om noen har deltatt på dans under Døves kulturdager tidligere.

Umiddelbare effekter i form av interesse, deltagelse, trygghet og resultat.

De døve lærte seg tre danser svært godt og ble gode utøvere innen tradisjonsdans. De turte å danse med hørende dansere, de turte å bli ført og få danseinstruksjon av en ikke-døv instruktør. De turte å delta på et fullt dansegolv med levende musikk som de ikke hører, og delta i det sosiale på en dansefest. I tillegg turte de å være med i diskusjonene og refleksjonene underveis i danseundervisningen og å si sin mening. De var også fornøyd med danseinstruksjonen og hva de lærte av å danse med andre dansere. De turte å danse med fremmede dansere på dansefesten. De var ivrige på at de ville holde egne dansekurs for andre døve i framtida. Dette vil med andre ord si at de følte seg trygge nok til å delta, lære, lære bort og å mestre å danse sosialt. Under dansefesten så vi at andre døve også prøvde seg utpå dansegolvet, og kom også med tips om bruk av høyttalere. De døve ville gjerne ha på deg t-skjortene med skrift: «Kroppen danser...ikke ørene! Jeg er døv og jeg danser!». Mest av alt er vi svært fornøyd med at de døve deltakerne ønsker å oppsøke dansemiljø i Trondheim på egen hånd. De ønsker å delta på sosiale dansefester og de ønsker å undervise dansene til andre døve under Døves kulturdager.

Prosjektet knyttet til seg tolker som gikk siste året på tolkeutdanninga i Trondheim. Det ble gjort gjennom private avtaler med studentene, da Trondheim kommune ikke bestandig fikk til å levere tolker etter behovet til prosjektet. Studentene var deltakende i danseundervisningen og fikk lære litt om kroppslig overføring og læring.

Bruken av t-skjorter med skrift på: Kroppen danser ...ikke ørene. Jeg er døv og jeg danser!- ble brukt med stor entusiasme og var svært vellykket.

Bryte barrierer og fordommer

Prosjektet har inkludert døve i sosialdans som fritidshobby og kulturuttrykk. De døve kan nå delta i vals og reinlender, og andre tradisjonsdanser som danses ofte i sammenhenger som bryllup og familiefester. Prosjektet har bevist at døve kan lære seg pardans, det å følge og føre koordinerte bevegelser og å bevege seg i takt med musikk. Prosjektet har fremmet sosialdans som en arena både hørende og døve kan dele og delta i på lik linje. Prosjektet har fremmet dans som et kulturuttrykk døve ikke skal utestenges fra. Prosjektet har utfordret menneskers grenser mellom normalitet og avvik, både blant døve og hørende. De døve kan nå også operere som danseinstruktører til andre døve og der igjen invitere og åpne for en inngangsport for flere døve inn i sosialdansmiljøet.

Inkludering og brukervedvirkning. En deltaker i den døve dansegruppen var også minoritet i minoriteten, altså innvandrers. En utfordring i kommunikasjonen med hen var om kommunikasjonen begge veier var riktig med tanke på døvespråk hen kan fra før. Men dans er universelt og kan læres

uten språk, og vi ser derfor at den praktiske delen av prosjektet var veldig viktig og relevant, og ikke minst bærekraftig.

Å få med døve: Vi møtte barrierer fra de døve i å delta når invitasjonen kommer fra ikke-døve, døve seniorer som ikke var interessert og dette var en målgruppe vi ønsket å ha med men ikke fant svar på hvordan vi kunne få de med. Det ble kommunisert gjennom mailer til representanter i seniorgruppe til venneforeninga til Norsk døvemuseum og gjennom Facebook og gjennom å møte opp på lørdagskafe.

De hørende meddanserne og danserne på dansefesten ble veldig positivt overrasket over at også døve ønsker å delta i dans og får til å danse rytmisk selv om de ikke hører musikken og takt. De to ulike gruppene ble kjent med hverandres referansepunkter og fikk der igjen til en god og effektiv kommunikasjon på og av dansegolvet.

Overføringsverdi:

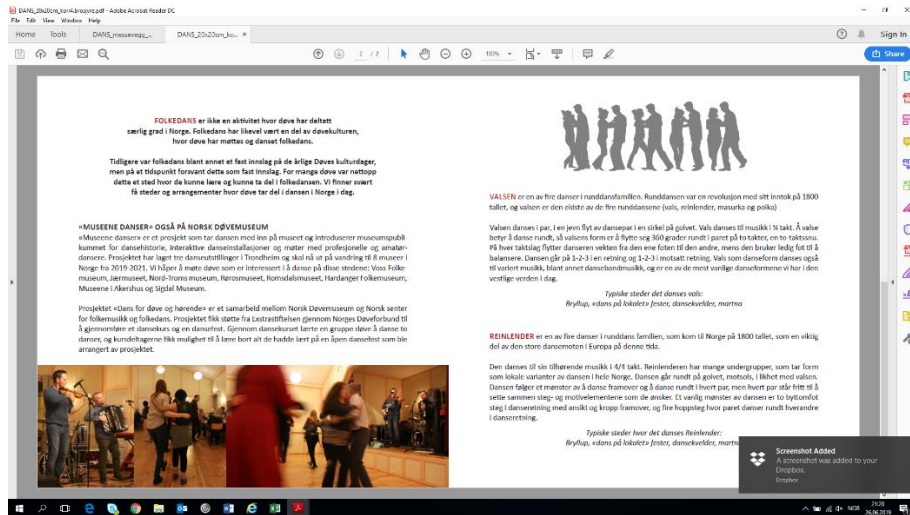
Gjennom Museene danser sin planlagte vandrestilling (start april 2019) vil prosjektets resultater bli formidlet og videreutviklet gjennom tilsvarende dansearrangement til døvemiljøet rundt hvert museum som mottar vandrestillingen. Disse 8 museene som er planlagt de neste 2 årene har en geografisk spredning fra Troms til Rogaland. Forhåpentligvis vil lignende prosjektet kunne oppstå i andre byer basert på kunnskapen og nettverket som er bygd opp gjennom dette prosjektet. Som allerede nevnt er et varig resultat av prosjektet at de døve deltakerne nå sitter igjen med dansekunnskap de kan videreføre og undervise til andre døve landet rundt. De vil operere som døråpnere inn i tradisjonsdansmiljøet for alle døve som er interesserte. Den flyttbare utstillingdelen/ installasjon hos Norsk Døvemuseum vil spre prosjektet til målgrupper i andre byer og inspirere andre miljøer, for eksempel danseskoler og danseklubber, til å arrangere dansekurs for og med døve, også i andre sjangre enn tradisjonsdans. Her vil prosjektgruppen kunne bidra med kompetansen bygd opp gjennom prosjektperioden.

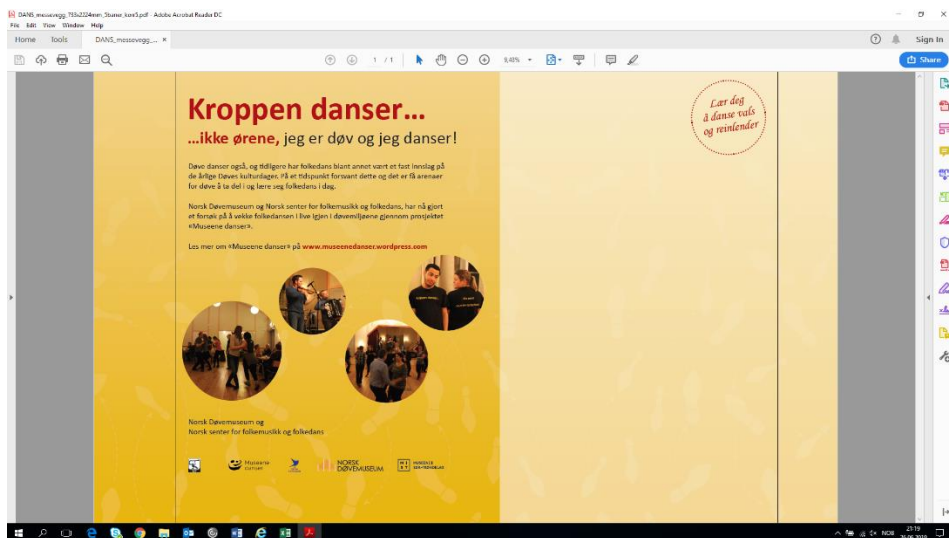
Kap 5. Oppsummering/Konklusjon/Videre planer

Prosjektet forankres videre både i Sff og i Norsk Døvemuseum gjennom installasjonen hos Norsk døvemuseum (preåpning på Døves kulturdager i september 2019 og åpner offisielt november 2019 med dansefest og dansekurs på Norsk Døvemuseum) og den samme installasjonen som skal vandre med vandrestillinga «Museene danser Norge – Dans med oss» fra 2019-2021. I denne vandringen søkes det samarbeid med lokale døveforeninger om å arrangere dansekurs med de døve danseinstruktørene fra Trondheim. Det ønskes også å få til årlig dansekurs for døve på Døves kulturdager. Dette prosjektet hadde ikke kommet i gang og ikke kunne vært gjennomført uten et godt samarbeid mellom Norsk senter for folkemusikk og folkedans og Norsk døvemuseum.

Vedlegg:

Invitasjon til dansefest, brosjyre og messevegg

Invitasjon til dansekurs og dansefest for døve

Et spennende samarbeid mellom

Museene danser og Norsk Døvemuseum

Dansekurs: 4 -5 kvelder fordelt på november, januar
 Danser som læres bort på kurs i januar: vals og reinlender

Dansefest: Lørdag 03.februar 2018 i forsamlingshuset Skogheim på
 Sverresborg Trøndelag Folkemuseum.
 Servering av kaffe og kaker. Døve med venner inviteres til kl 1800.
 Åpent for alle danseglade fra kl 19.

Har du spørsmål?
 Send epost til
tone@fmfd.no
 eller helene.mollevik@norsk-dovemuseum.no

